

Magyar Népközösség

A NÉPKÖZÖSSÉG belső kérdéseinek általában nem kedvez az időjárás, az emberek figyelmét a világ felett tornyosuló fellegek s a vihart megelőző légköri feszültség tartja fogságban. Mióta a nagy világpolitika eseményei csak úgy torlód-
nak s naponként újabb meglepetésekkel szolgálnak, bizony nem sokat törődik köz-
véleményünk saját ügyeivel, az emberek különös megszállottságban élnek napjaikat,
önkéntelenül is megfélemeznek a nemrég még élénken vitatott problémákról s
a belső életrendezés irányelvei nem érdeklik a nagy többséget. Mint az időjárás
változásakor a néhány napos láz, mindenkit átjár a politikai izgalom forrósága,
az értelem megbénul, a kedély forrásai elapadnak s a kórokozó betegségsírak
kiírtása, a riasztó hírek elülése után is jó sokáig csak lézeng a közvélemény.

A nyugodt eszmecsere ideje azonban sokáig nem késlekedhetik, mert a nem-
zeti szervezet, akár csak az egyes emberé, megsínyli a hosszas tunyaságot. Újból
elé kell vennünk tehát az eltemetett kérdéseket s komoly fegyellemmel azon kell
gondolkoznunk, hogy új helyzetünkben s az új lehetőségek között egészségesebb
népi életet miképp és hogyan teremthetnénk.

Új helyzetben

EZT A CÍMET két hónappal ezelőtt írtam cikkem első vázlatára fölé. Amit ak-
kor írtam, azt részben az idők túlhaladták, feleslegessé tették. Változatlanul csak
a cím maradt meg, sőt az időközben történt események még jobban aláhúzták
azt, hogy az erdélyi magyarság új helyzetbe került. A világtörténelem szédült ira-
mát alig lehet aggyal követni és lehetetlenség a változások következményeit teljes
egészségben fölmérni. Viszont világosan kirajzolódik pár alapvető tétel, amivel szá-
molhatunk, sőt amivel számolnunk kell.

A kisebbségi kérdés általános európai rendezésének reménye, mely több mint
17 éven keresztül a kisebbségek törekvéseinek meghatározója – jó pár éve már
szétfoszlott. Látható volt, hogy a kisebbségi kérdés megoldása nem remélhető hu-
manisztikus alapon, sem pedig szankcióval nem bíró szerződések segítségével, a
kisebbségi kérdés elsőrendűen politikai kérdés és mint ilyen természetesen az
erőviszonyok eredője. A kisebbségi szerződések alkati hibája – miként többször
rámutattunk erre a kérdésre – az, hogy nem a közvetlenül érdekelt országok között
jött létre, hanem a győző hatalmak között s egy olyan szerv védelme alá helyez-

tetett, melynek eredményes működése az emberiség fejlődésének egy haladottabb állapotát kívánja meg. Európa pedig nem érett még meg erre az állapotra s így került előtérbe egy másik elv: *a helyi megoldások rendszere*, melyben a kisebbségek az államhatalommal, vagy a kisebbséggel bíró államok az illető kisebbségek anyaországaival kötött közvetlen megállapodások és szerződések révén rendezik a kisebbségek helyzetét. A kisebbségi szerződések lényege *jogi kérdés*, lelkileg a humánum érvényesülésére támaszkodnak, a helyi rendezés viszont az *erőviszonyokra* épül fel. Az előbbinél a küzdelem elvont volt, sem a kisebbségeknek, sem az illető államnak nem kellett erőt mutatnia, hiszen a kisebbségi jogok szerződésadta biztosítékainak a kivívása legalább is elvileg a népszövetségi eljárás rendjén megvalósítható lett volna, ebben az új helyzetben viszont minden kisebbségnek a helyzete attól függ, hogy az anyaország a helyi szövetségek rendjén mennyi előnyt tud neki biztosítani, avagy hogy az illető kisebbség önmagában mennyi súllyal tud jogai érvényesítésébe belefeküdni.¹

A kisebbségi kérdés megoldása – ha egyáltalán beszélhetünk megoldásról a kisebbségi kérdéssel kapcsolatban – az európai jogfejlődés mai helyzetében nem is történhetik eredményesen, csak kétoldali szerződések által. Magyarország külügyminisztere a külügyi bizottság ülésén tartott beszédében be is jelentette, hogy az erdélyi magyarság helyzetének megoldására Romániának kisebbségi szerződés megkötésére tett ajánlatot, a román sajtó visszhangjából, valamint a hivatalos körök megnyilatkozásából pedig arra lehet következtetni, hogy ez az ajánlat nem fog visszautasításra találni, számolhatunk tehát azzal a lehetőséggel, hogy Románia és Magyarország között ilyen kisebbségi szerződés jön létre, mely az erdélyi magyarság helyzetét új alapokra fekteti.

A kisebbségi kérdés új rendszerének feltételei

BALOGH ARTHUR a Magyar Kisebbség április 16-i számában figyelemre méltóan fejtegeti a kisebbségi kérdés új rendezésének feltételeit. „Az új rendezéshez, – írja, – törvény kell, mert úgy a kormány, mint a végrehajtásra hivatott alsóbb közigazgatási szervek eljárásának csak törvény, illetve az utóbbiakra nézve a törvény alapján kiadott végrehajtási rendelet képezheti az alapját és a bíróságokra is csak a törvény mérvadó. Az 1938. augusztus 3-i királyi rendelet csak a kormánybiztosságnak szól. Ne beszéljünk tehát, – folytatja – mint ez a kisebbségi sajtóban már szokássá vált, törvényerejű minisztertanácsi jegyzőkönyvről. Ilyen jogforrást a román közjog egyszerűen nem ismer. Nem létező jogra nem lehet hivatkozni. Ne nevezzük azt a jegyzőkönyvet kisebbségi statútumnak, mert az imént mondottak szerint az ilyen nem lehet.”²

Új törvényekre van szükség, – vonja le a következtetést Balogh Arthur dr. Új törvényekre, melyek megállapítják a kisebbségekhez tartozó román állampolgárok jogi helyzetét, megszabják a kisebbségek jogait és ugyanakkor e jogok biztosításául az ellene vétőkkel szemben szigorú szankciókat léptetnek életbe. S bár

¹ V. ö. A második kör. Hírel 1937. évi 1. sz. 6-7. lap.

² Dr. Balogh Arthur Téves felfogások az új helyzettel kapcsolatban. Magyar Kisebbség, 1939, XVIII. évf. 7-8. sz. 157-159. I.

e jogok keretéről illetéktelenség volna beszélnünk, azonban bizonyára nem tartalmazhatnak majd kevesebbet, mint amennyit a békeszerződésekkel kapcsolatos kisebbségi szerződések biztosítottak s mint amit a gyulafehérvári pontokban az erdélyi románság nemzetgyűlése önként felajánlott.

S itt két körülményt kell komolyan megfontolnunk.

1. Ami eddig a kormányzat részéről a kisebbségi kérdésben történt, jóvátétel volt csupán. Jóvátétele annak, ami eddig a törvényes intézkedések dacára és azokkal szemben történt. A mostanig tett intézkedések kivétel nélkül a törvények által megszabott és biztosított jogaink egyrészének gyakorolhatására és életbe való átültetésére vonatkoznak. Amikre tehát – ha az előző pártkormányok a törvényt betartották volna – úgy nem is lett volna szükség.

2. Mikor kisebbségi jogokról beszélünk, ügyelnünk kell, nehogy veszedelmes egyoldalúságba essünk. A jog önmagában semmit sem ér, ha nincs biztosíték a végrehajtására. Ezért tartották már a rómaiak is, hogy a törvényeknél fontosabb a mód, ahogy alkalmazzák azokat. A jogszabályok, a végrehajtásukra vonatkozó rendelkezések és a jogorvoslat pontos, eredményes és gyors lehetősége adják együtt a kisebbségi jogokat. Mindhárom téren elég a tennivaló. A kisebbségekre vonatkozó különböző jogszabályok a jogegyenlőségi rendszer keretét egy esetben sem haladták túl.³ Végrehajtásukra és a jogorvoslatnak hiányosságairól pedig oldalakat lehetne írni.

KÜSZÖBÖN ÁLL – akár a kisebbségi szerződés folyamán, akár anélkül – az erdélyi magyar kisebbség helyzetének rendezése. A kormányzat számára lehetőség nyílik, hogy befejezze azt a művet, melyet a kisebbségi kormánybiztosság felállításával és a működésére vonatkozó irányelvek megszabásával indított meg.

Két esztendővel ezelőtt – reménytelen elnyomatásunk idején – vitába szállottunk Makkai „nem lehet” tételével. Fejtegetéseit alapjában elhibáztottnak tartottuk, mivel a nemzeti eszme kezdetleges, Rajnán túli formájának változatlan és kíméletlen érvényesülésére építette s nem számolt azzal, hogy ez az eszme is, mint bármelyik, átalakulásnak, változásnak, a helyi viszonyok átforgató hatásának van alávetve. „Olyan ez a jóslat, – írjuk – mintha valaki a „cuius regio, eius religio” elvének a nyugaton való kíméletlen érvényesülése idején azt mondta volna, hogy Erdélyben vagy a protestáns, vagy a katolikus lakosságnak el kell tűnnie, ki kell vándorolnia. Azonban ennek éppen az ellenkezője történt. Mivel több felekezetnek egy területen való szimultán együttélése megvalósult, a fejedelemségnek, hacsak a véres vallásháborút kikerülni akarta, módot kellett találnia ennek a helyzetnek államjogi megalapozására.”

A fejedelemség módot is talált erre, mikor az 1564. évi tordai országgyűléssel kimondatta elsőnek Európában a vallásszabadságot. *Ma sem lehet másképp.* A val-

³ A politikai tudomány a kisebbségi kérdés megoldásának öt fő jogi rendszerét különbözteti meg. A kisebbségi védelem legalacsonyabb rendszerét képviseli a kisebbségekhez tartozók jogegyenlőségének biztosítása. Ez a rendszer biztosítja a kisebbségek tagjai részére az általános emberi, polgári és politikai jogokat. Hátránya, hogy a politikai és közhatalomban való részvétel a többség tetszésétől függően, onnan a kisebbségek kizártnak. Az aránylagossági rendszer elgondolása szerint viszont az államhatalom nem a többségé, hanem az egész lakosságé, tehát a kisebbségeké is. Intézményesen biztosítani kell tehát, hogy a kisebbségek tagjai is a közhatalom gyakorlásában lélekszámuk arányában részt kapjanak. →

lasi gondolat helyébe lépett nemzeti gondolat ugyanazzal a problémával találja szembe magát Erdélyben, ahol több nemzet él keverten egy területen és a nemzeteknek, hacsak önmagukat halálra sebezni nem akarják, meg kell találniuk az egymás mellett való élés módozatait. Húsz éve múlt annak, hogy a gyulafehérvári határozatokban kimondták az erdélyi nemzetiségi küzdelmek hagyományának megfelelő elvet: teljes nemzeti szabadságot az itt lakó népeknek! Az elmúlt húsz év alatt sok úttal próbálkoztak, de bebizonyosodott, hogy Erdély földjén ez az egyetlen járható út. Erdély különleges nemzetiségi viszonyai különleges rendezést kívánnak!

Új politikai rendszer

A JÖVŐT vizsgáltuk meg eddig, számbavéve azokat a latens tényezőket is, melyek sorsunkra határozólag hathatnak. E széles keretből visszanezve, szűknek és kisszerűeknek tetszenek azok a belső harcok, melyek túlságosan harmónikusnak amúgy sem mondható közéletünket uralták.

Egy nép politikai ösztöne, életrevalósága – éppúgy, mint az egyes emberé is – válságos helyzetekben tűnik ki. Az erdélyi magyarság pedig, mintha vizsgálhatni akarta volna saját magát, az elmúlt év válságos helyzeteit önmaga bajaival tetézte. Jóformán külön sem választható, mit állított fel a helyzet és mit a magyarság. Csak mikor a szomszédainkhoz, a szászokhoz tekintettünk át, akik játszi könnyedséggel oldották meg a hasonló feladatokat, akkor láthattuk: mennyire nehezítette helyzetünket az, hogy nem volt rend a portánkon. Kívülről – félek – gyakran kelthettük a veszekedő házaspár benyomását, akik a szomszédokhoz szaladnak igazságtéves végett. Soha még ennyire nem érződött: mennyire hiányzik életünkben a vezérlő gondolat és az a befelé is öntudatos politikai réteg, mely ennek a gondolatnak hordozója.

Az új politikai rendszert – elég adalék híján – még ma nem tudjuk egészen felmérni.

←A kisebbség e rendszer mellett eddigi társadalmi szerepét túllépve, állami tényezővé válik, az egész államszervezetre rányomja bélyegét olyan módon, hogy a kisebbségek tagjai az állami szervezet minden részében (országgyűlés, minisztérium, stb.) arányuknak megfelelően ott vannak. A jogegyenlőségi és az aránylagos érvényesülési rendszer közös jellemvonása, hogy csak a kisebbségek tagjai javára állapítanak meg jogokat és nem a kisebbségek, mint szervezett egységek javára. A kisebbségi jogok e rendszerek szerint tehát a kisebbséghez tartozóknak az egységes államéletben való részvételére, e részvétel mikéntjére vonatkoznak, de nem szervezik a kisebbségeket az államon belül külön egységekké, önkormányzati testületekké.

A *kisebbségi önkormányzat rendszere* a kisebbségi védelem harmadik fajtát képviseli és abban áll, hogy a kisebbséghez tartozók többé nem egyéneként vagy nemcsak egyéneként vesznek részt az államéletben, hanem a maguk választotta külön szervezet útján is. Az önkormányzati testület működése állami akaraton alapszik, közjogi szerv, amely állami feladatokat lát el és igényeit közigazgatási úton érvényesítheti, egyszóval a kisebbségekre nézve az állami ügyeket is részben intézi. A kisebbségi önkormányzatnak két formája alakult ki: a *személyi* és a *területi* autonómia. A *személyi autonómia* az ugyanazon kisebbséghez tartozókat az állam egész területén, lakóhelyüktől függetlenül olyan egységes közjogi szervezetbe foglalja össze, amely a kisebbségeket különlegesen érdeklő közigazgatási ügyeket intézi. A személyi autonómiájának példája az egyházi autonómia, azonban inkább csak magánjogi színezettel. Ilyen lett volna, ha megvalósítását engedik, a kisebbségi szerződésben a szászok és székelyek részére biztosított kulturális autonómia, mely vallási és tanügyi kérdésekben helyi önkormányzati biztosított volna. →

1. Nehány hónap elmúta után sem lehet egészen tisztán látni, hogy a Nemzeti Újjászületés Frontjának milyen szerepe lesz az államéletben, még kevésbé azt, hogy a Magyar Alosztály milyen szerepet tölthet be s mennyire tudhatja a magyarság politikai képviselőjét ellátni. Formailag az Alosztály visszaesést jelent a régi helyzettel: az önálló Magyar Párttal szemben. Visszaesést, mert az utóbbi belső alkotású lehetett, a politikai küzdelmet önállóan vehette fel és független parlamenti tényezőként léphetett fel. Az eredmények azonban többnyire nem a *helyes*, hanem az *alkalmas* formáktól, alkalmas emberektől és főképp az alkalmas időktől függenek. A Magyar Párt hosszú küzdelmei során aránylag kevés eredményt tud felmutatni, igaz, hogy túlnyomó részt nem az ő erényéből. Königrätz nélkül nem lett volna kiegyezés.

2. Hasonlóképp bizonytalan körvonalú a Magyar Népközösség képe is. A Frontba való belépéssel egyidejűleg a belügyminiszter Bánffy Miklós gróf nevére engedélyt bocsájtott ki, hogy a romániai magyarság kulturális, gazdasági és szociális munkáinak végzésére – a németekhez hasonlóan – külön szervezetbe: a Romániai Magyar Népközösségbe tömörülhessen. Bár az a tény, hogy az utóbbi kormánynyilatkozatok a magyarságról, mint közösségről emlékeznek, nem jelenti azt, mintha ezzel a magyarság közjogi személyiségre való emelése elismertetett volna, mégis arra enged következtetni, hogy a népszemélyiség jogának elismerése nem idegen a kormányzattól. A Magyar Népközösség engedélyezésének formája sok vitát váltott ki. Ez a forma semmiképp sem tekinthető véglegesnek, csupán a szervezési időre szóló, mert hiszen a végleges és megnyugtató megoldás csak az lehet, ha a kormány törvény útján a Népközösség közjogi személyiségét elismerve, azt a magyarságot megillető jogok birtokosává és élvezőjévé teszi. A békeszerződésekben a székelyeknek és a szászoknak biztosított és egy megegyezés folytán a magyarság számára joggal igényelhető kultúraautonómia gyakorlása elképzelhetetlen a közjogi személyiség elismerése nélkül.

←A *területi autonómia* viszont azt jelenti, hogy az állam területének az a része, amelyen kizárólag vagy túlnyomó részben valamely nemzeti kisebbség tagjai laknak, az államon belül külön egységgé van alakítva és ezen a területen a közigazgatás bizonyos vonatkozásban a központtól önállóan van elismerve. Ilyen területi jellegű nemzeti önkormányzata volt a régi Erdélyben a székelyeknek és a szászoknak. A szász autonómia, a szász egyetemen, kulturális ügyekre korlátozva, az unió után is tovább élt. Területi autonómiát élvezett továbbá a békeszerződések megkötéséig Horvát-Szlavónia, amelynek területén a horvát nemzet bizonyos ügyekben önálló törvényhozó és végrehajtó hatalmat gyakorolt. A régi Ausztria nemzetiségei is, mint a csehek, morvák, lengyelek, szlovének, dalmátok, olaszok túlnyomórészt külön-külön tartomány, önkormányzat részesei voltak.

A *szövetségi államszerkezet* a kisebbségi kérdés megoldásának negyedik képzelhető alakja. Ez a rendszer a nemzetiségi egyenjogúságnak *legtökéletesebb* formája, mely lehetőséget ad arra, hogy az egy nemzetiséghez tartozó állampolgárok – mint zárt testületek – teljesen egyenlő jogokat gyakoroljanak az államélet összes megnyilvánulásaiban s a maguk szellemét egyenlőképpen vihetik be a közhatalom érvényesítésébe. Ilyen alapon épült fel Svájc s ezt az alapot ajánlja a kisebbségi kérdés megoldására a páneurópai mozgalom programja is.

Szemben az eddig ismertetett rendszerekkel, melyek egy államon belül akarják a kisebbségi kérdést megoldani, az ötödik csoportba azok a rendszerek tartoznak, melyek a kisebbségeket abba az államba kívánják átutalni, amelyhez jellegük szerint tartoznak. Ez az átutalás történhetik *személyileg*: kivándorlási kényszer előírásával, vagy *áttelepítéssel*, pl. görög-bolgár, török-román szerződések, és történhetik területileg: *határkiigazítással*. (V. ö. Egyed István dr.: A kisebbségi kérdés. Bpest, 1930. 26–47. l.)

A Magyar Alosztály és a Magyar Népközösség

A MAGYAR NÉPKÖZÖSSÉGBEN lehetőséget látunk arra, hogy helyzetének szabályozása után formailag is magját képezze azoknak a közjogi törekvéseknek, melyek minden kisebbségi nép programját meghatározzák. A Magyar Népközösségnek azonban van egy másik oldala is: a belső munka megindulásának lehetősége. Hiszen a Magyar Szövetség, vagy új nevén: a Magyar Népközösség eszméje - merem állítani - az utóbbi években egyedül a fiatalság lelkében élt. A fiatalság küzdött megvalósításáért akkor, amikor még sem az államhatalom, sem vezetőink nem rajongtak érte. Nem máshoz álltunk tehát, a magunkét akarjuk megvalósítani. Évek óta hirdetjük e hasábokon s mindenütt, ahol véleményt nyilváníthattunk, hogy a magyarság legnagyobb hibája szervezetlensége és a tervszerű, egységes munka hiánya. Politikai pártunkkal szemben hangoztatott kívánságaink és kifogásaink is - szinte kivétel nélkül - erre korlátozódtak. Hangoztattuk a belső munka fontosságát, mert a „nemzeti önvédelmi harc a mai látszatparlamentarizmus idején nem a parlamentben, hanem az élet széles területein vívandó meg és sikere nem a képviselők számától, hanem a társadalom szervezettségétől, összetartozásától és nemzeti öntudatától függ.”

A kisebbségi politika két oldalát s a belső munka fontosságát már az első időkben felismerték, csak sajnos nem követték. Hajdu István dr., a fiatalon elhunyt közíró, írta már 1923-ban: „A kisebbségi politika nem egyéb, mint kétirányú munka, és pedig egy belső rendező és építő, és egy külső munka, mely az előbbi lehetőségének, eredményének védelméből és biztosításából áll. A belső munka a kisebbség zárt fórumain és munkaterein, a külső az állam politikai és kormányzati életének nagy nyilvános fórumain zajlik, le. A kettő szerves összefüggésben van egymással. A kettő közötti viszony példával való kifejezésére a jogi fogalmak között van találó analógia. Fődolgoz a belső munka, mellékdolog a külső, mely csupán azért van, hogy a fődolgoznak rendeltetési céljaira való használatát, tehát érvényesülését előmozdítsa, tökéletesebbé tegye, megvédje. A kisebbségek életének, és pedig nemcsak a jelenvaló, hanem a jövőbeli életének biztosítéka és súlypontja a belső munkában van. Ennek az eredménye adja meg az erőt, mely külső munkával helyeződik bele az állam többi népeinek együttes politikai életébe, az állam kormányzatába.”⁴

A politikai tevékenységnek a Frontba való átutalásával és a Magyar Népközösség szervezési munkájának engedélyezésével ez a kétirányú munka elvált egymástól. A politikai feladatok végzésére a Front Magyar Alosztálya hivatott, a népi feladatok végzésére a Népközösség. Ezt a merev szétválasztást a gyakorlatban ugyan szinte lehetetlen kereshetetlenül, hiszen a kétfajta tevékenység között olyan szoros az összefüggés és jóformán meg sem állapítható, hogy a politikai tevékenység hol kezdődik és hol van határa, mégis meg kell kísérelni; ez nemcsak a kormányzatnak, hanem a magyarságnak is kívánsága, hogy népközösségi szerve állandóvá és a politika hullámzásától függetlenné válhassék. Kormányzati szempontból nézve, ez a szétválasztás lehetséges. Mert a politika onnan tekintve a többség számára harc a hatalom elnyeréséért, vagy a kisebbségeknél negatív harc a megszerzett jogok biztosításáért, érvényesítéséért és új jogok megszerzéséért. Tehát

⁴ Idézi dr. Jakabffy Klemén Mádéfalvi levél. Magyar Kisebbség, 1923. ápr. 15-i szám.

ami akadályt a hatalom vagy csupán a hatalommal való visszaélés a magyarság útjába tesz, azt az Alosztálynak kell elhárítania, viszont ami új keretet az Alosztály kiharcol, azt a Népközösségnek kell megtöltenie étellel.

A Magyar Népközösség – Alapszervezet

KISEBBSÉGI ÉLETÜNK első húsz évének előterében a politikai tevékenység, a közjogi harc, a jogvédelem állott. Természetes ez. A magyarság államalkotó népből vált kisebbségi néppé, nem lehetett tehát fogékonysága a társadalmi erők, a társadalmi szervezés fontossága iránt. Régi helyzetét próbálta tartani, ezért ennek a kornak jellemzője a konzerválás, a megtartás, a védekezés volt. Mivel mindegyre hátránézett és mérte az utat, amelyet visszafelé még meg lehet tenni, nem láthatta és nem használhatta ki azokat a lehetőségeket, melyeket – bármilyen politikai rendszer mellett – a társadalmi erők szervezése jelenthet.

Nem azt kívánom ezzel mondani, mintha az elmúlt húsz év alatt semmi sem történt volna a társadalmi munka terén. Sok hősi és – nem egyszer – eredményes kísérlet történt az egyes élettevékenységek megszervezésére. Ez az, amit László Dezső úgy fejez ki, hogy „részletekben, az élet egyes köreiben az erdélyi magyarság valóban bámulatra méltó sikereket ért el és olyan alkotásokat hozott létre, amelyek egyetemes magyar szempontokból is a legnagyobb elismerésre méltók.”⁵ A hangsúly azonban azon van, hogy ezek az alkotások és ezek a munkák nem szerves egységben, hanem részletmunkaként, elaprózottan jelentkeztek. A társadalmi erők megszervezésének szükségessége nem vált központi gondolatná (központi gondolatnak változatlanul a politikai tevékenység maradt), s így a társadalmi erők szervezése csak úgy és olyan mértékben történt, ahogy azt az egyes szervezetek működése megkívánta. Mivel *alapszervezet* nem volt, minden egyes intézménynek vagy szervezetnek óriási többletmunkát jelentett, hogy a szervezetét a gyökerekig kiépítse. A Gazdasági Egyletnek csakúgy, mint a szövetségeknek, vagy a közművelődési vállalkozásoknak külön-külön kellett gyökérzetet engedniök s a hajszálgyökerek – mivel a terület azonos – sokszor egymás elől szívták el a nedvességet.

Ez a régóta hiányzó alapszervezet valósulhat meg a Magyar Népközösségben. Az az alapszervezet, melyben a részletmunkák már nem külön-külön, hanem egységben jelentkeznek s így a húszéves kényszerű analízis után a régen várt szintézis lehetőségét teremti meg.

A NÉPKÖZÖSSÉG közművelődési és gazdasági feladataira a következő cikkek részletesen rámutatnak. A társadalmi feladatokról kívánunk csak itt szólni.

Amilyen mértékben a gazdasági élet fejlődése határozta meg a múlt századot, éppoly mértékben nyert jelentőséget századunkban a társadalmi erők szervezése. A gazdasági verseny kíméletlensége, a tőke és a munka közötti harc, az anyagi szemlélet nyomában járó szabadosság a társadalmakat felbomlás felé vezette. Ott, hol a felbomlás olyan méretű volt, mint Törökországban, Olaszországban vagy akár Oroszországban, hogy az államfenntartó erőket is aláásta, a felbomlás megakadályozásának kötelessége a társadalomra hárult. A társadalom így államformáló

⁵ László Dezső: Magyar tengely. Ellenzék, 1939. febr. 12-i sz.

tényezővé vált s az is maradt, hiszen nemcsak a totális államokban, ahol az állam és a társadalom szoros egységet képez, hanem a demokratikus államokban is mindinkább tért hódít a társadalomszervezés gondolata.

A társadalomszervezés jelentősége fokozottabb mértékben jelentkezik a kisebbségi népnél, mivel nála az állam helyét is a társadalom foglalja el. Hiszen az államhatalom intézésébe egy kisebbség sem folyhat be oly mértékben, hogy társadalma számára az állammal való azonosulást tökéletessé tegye s emiatt minden nemzeti kisebbség arra kényszerül, hogy azokat a közösségi szükségleteket, melyeket a többségi nép számára az állam végez, társadalmi úton elégítse ki.

Melyek a társadalmi munka feltételei? Először a már előbb említett *alapszervezet* létrehozása. A szászoknál, helyesebben a romániai németeknél ez az alapszervezet a szomszédságokból áll.

Mivel hasonló szervezkedésre kísérlet nálunk csak a németlakta vidékeken (Temesvár, Medgyes) történt, nem tudható, hogy ez a szervezési forma általánosságban beválik-e a magyarságnál, hiszen e helyeken erős környezethatás is eredményezhette sikerüket. A különböző hagyományokat őrző erdélyi magyarságnál különben is veszedelmes volna egy uniformizált szervezési forma merev felállítása. A csíki székelyt és a szatmári magyart egy kaptafára húzni lehetetlenség. Az ősi székely nemek és ágak, majd a határőr-hagyományok, a kalotaszegi tizedek, a polgári város (kolozsvári Kalandos Társaság) szervezési hagyományai között olyan különbségek vannak, melyek eleve óvatosságra intenek. Ennek a helyi viszonyok szerint kiépülő alapszervezetnek feladata:

- a) végrehajtani azokat a munkákat, amelyeket közművelődési, gazdasági vagy társadalmi síkon a Népközösség végezni kíván;
- b) teljes erejükből támogatni az egyházak és iskolák munkáját;
- c) megszervezni a kölcsönös segély és segítség lehetőségeit;
- d) megteremteni a közösségbe való bevonás, az együvé tartozás érzetése és a közös célok öntudatosítása útján a legteljesebb lelki egységet.

Ez az utóbbi pont tulajdonképpen a társadalmi munka második alapfeltétele. Mert nyilvánvaló, hogy minden szervezet halott és munkára képtelen marad addig, míg a bennlevők nem éreznek egymással közösséget, míg nem hatja át őket az együvé tartozás bajtársi melege, míg boldog öntudattal nem vállalják a közös célok szolgálatát, míg nem ismerik fel azt, hogy mindnyájan magyarok s mint ilyenek mindnyájan az elkötelezés sztigmáját hordozzák. Ha ez a lelkiesség nincs meg, vagy nem tudjuk megteremteni neveléssel és a jobb forradalmával – úgy hiábavaló minden munka, melyet a szervezeti keretek létrehozására áldozunk. László Dezső is ennek a léleknek hiányát érezve sürgeti a szervezeti tengelyen belül a lelki tengely kiépítését és keresi azokat a férfiakat, akik vállalják a közös tengely felé mutatás nagy szolgálatát és a személytől személyig való új erdélyi magyar hídverés szolgálatát.⁶

A TÁRSADALMI SZAKOSZTÁLY munkakörét szabatosan körülírni túl korai lenne. Az erdélyi magyar életben annyira új minden vonatkozásában ez a munkalehetőség és a munka üteme, módja és kerete annyira a lehetőségektől és attól függ, hogy az erdélyi magyarság és főképp a szociális munkák iránt nagyobb ér-

⁶ László Dezső: i. cikk.

zékét tanusító fiatalság mennyire siet segítségére, hogy programot adni ma még a felelőtlenséggel határos lenne. Természete szerint a fentebb említett két alapfeltételen — az alapszervezet létrehozásán és lelki feltételeinek megteremtésén - kívül e keretbe kívánkozik a népegészségügy, a jogvédelem, a társadalmi segítség és a társadalmi munkaszolgálat.

A társadalmi munka kiindulópontja és célja egy: a társadalom. A társadalomból indul ki, hogy annak erőit felkutatva és szervezés útján felfokozva minél teherbíróbbá, ellenállóbbá építse ki azt. Figyelmét nem kerülheti ki semmi, ami ennek a finom és érzékeny szervezetnek működésére befolyást gyakorolhat. Munkájának határa tehát végtelen: néha eltűnik, mint egy búvópatak, átszel látszólag idegen érdekköröket, hogy aztán újból felbukkanjon. Láthatatlan és finom kapcsok fűzik össze a nemzet egyéb életmegnyilvánulásaival, ezért munkája is sokszor láthatatlan kell, hogy legyen: azért dolgozik, hogy a többi tevékenységek eredményesek lehessenek. Viszont, hogy a társadalmi munka eredményes lehessen, ahhoz a társadalom segítése szükséges. S ha naivítás lenne társadalmunktól azt kívánni, amit a németek szomszédsági alapszabályukban, ti. hogy minden kritikának a szervezkedés megindulásától számítva egy évig el kell hallgatnia,⁷ annyit joggal s remélem eredményesen kívánhatunk, hogy a meginduló társadalmi munka iránt elfogultságmentes jóindulattal viseltessék.

ALBRECHT DEZSŐ

⁷ W. Schunn: Die Nachbarschaften der Deutschen in Rumänien. 86. l.